

MIGRACE NENÍ LEGRACE

manuál pro pedagogy
2. stupně ZŠ a SŠ

Obsah

→ O ARPOKu	4
Cíle	4
Hodnoty	4
→ O projektu	4
→ Úvodní slovo	5
→ Migrace	6
Příčiny migrace	8
Dopady migrace	8
→ Uprchlictví a mezinárodní ochrana	10
→ Migrace, uprchlictví a česká republika	11
Cizinci v České republice	11
Mezinárodní ochrana v České republice	12
→ Problematika migrace ve výuce	13
Mýty a výroky spojené s migrací	14
Tipy do výuky	15
Doporučené výukové materiály	17
→ Zajímavé zdroje informací	19
→ Použité zdroje	21
→ Slovníček pojmů	22

O ARPOKu

Jsme nezisková organizace, která přináší do škol globální rozvojové vzdělávání. Pedagogům pomáháme učit o aktuálních tématech dnešního světa (např. chudoba, migrace, odpovědná spotřeba) a otevřeně o nich mluvíme se žáky. O těchto tématech informujeme veřejnost, a podporujeme tak otevřenou a tolerantní společnost a aktivní zapojení lidí do dění kolem sebe.

CÍLE

- zprostředkovat kontakt mezi „rozvojovým“ a „rozvinutým“ světem
- poskytovat pedagogům nástroje pro začleňování globálního rozvojového vzdělávání do vzdělávacích kurikul a do výuky
- naplňovat a podporovat Národní strategii globálního rozvojového vzdělávání 2011–2015
- potírat extremistické názory nerespektující lidská práva
- poskytovat informace veřejnosti a přispět k veřejné debatě o aktuálních globálních tématech
- předávat a sdílet zkušenosti pracovníků ARPOKu s dobrovolníky a praktikanty
- budovat respektovanou a stabilní pozici ARPOKu v neziskovém sektoru v Olomouci, Olomouckém kraji, České republice a Evropě

HODNOTY

odpovědnost
za důsledky
našeho chování

tolerance

respekt

profesionalita

otevřenost

O PROJEKTU

Propojenost dnešního světa úzce souvisí se záplavou informací, které média přinášejí. Jejich množství často vede ke zjednodušení a zkratkovitosti, což se negativně odráží v utváření jednostranných a mnohdy až extremistických názorů. Projekt Migrace není legrace na pomáhá mladým lidem prostřednictvím pedagogů vnímat problematiku migrace a migrantů v celé její šíři, a přispívá tak k rozvoji tolerantní a otevřené společnosti.

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci EHP fondů.

www.fondnno.cz | www.eegrants.cz

ÚVODNÍ SLOVO

Vážené učitelky, drazí učitelé, milí přátelé,

když jsme podávali projektovou žádost s názvem „Migrace není legrace“¹, nikdo z nás netušil, že v době realizace projektu bude toto téma natolik aktuální. Pokud bych dnes měla říci, o kterém z aktuálních témat dneška by měli učitelé se svými žáky diskutovat, bude to právě migrace a další, jež jsou s tímto fenoménem spojená, jako například uprchlíci.

Migrace není legrace je projektem, který nabídl pedagogům možnost absolvovat cyklus seminářů, jenž přinesl pestrý program sestávající ze tří základních částí. První částí byly informace k problematice migrace podané ústy zajímavých hostů. Přinesli účastníkům témata jako právní aspekty migrace, mezináboženský dialog a islám v průběhu staletí, informace o Sýrii očima Syřana žijícího v České republice a zkušenosti z dobrovolnické pomoci uprchlíkům na srbsko-maďarské hranici. Tyto informace doplňovaly lekce a aktivity vhodné pro výuku tématu na základní či střední škole, které si účastníci mohli na vlastní kůži vyzkoušet. Poslední součástí cyklu seminářů byl praktický trénink komunikačních dovedností zaměřený na řešení situací, které mohou pedagogové se svými žáky zažít při diskuzi nad problematikou migrace.

„Cyklus seminářů ‚Migrace není legrace‘ mě z hlediska pedagogické profese obohatil o nápady, jak zařadit téma globálního rozvoje do své výuky – sdíleli jsme na setkáních jak nápady nás, učitelů, tak jsme na vlastní kůži vyzkoušeli aktivity připravené lektory ARPOKu. Kromě toho jsem se na seminářích seznámil s myšlenkově podobně naladěnými lidmi, což skýtá potenciál další, neformální spolupráce. Načerpal jsem novou faktografii, kterou využiji jak pro přípravu hodin, tak i pro argumentaci v diskuzích. Při moderování diskuze o třaskavém tématu migrace mi pomůže trénink komunikačních dovedností, který má přitom samozřejmě dosah daleko za úzké hranice mé školní výuky,“ uvádí Vojtěch Pícha, učitel na ZŠ Hálkova Olomouc, absolvent vzdělávacího cyklu.

Informace, podklady a tipy, které jsme v průběhu cyklu seminářů nasbírali, jsou obsahem tohoto manuálu. Manuál nemá ambici být všeobsahující studnicí informací k migraci, ale snaží se shrnout to základní, poukázat na zajímavé zdroje a přinést praktické návody pro komunikaci ohledně migrace. Věřím, že tento manuál bude pro vás, čtenáře, zajímavým zdrojem, který otevře cestu k mnoha dalším informacím.

Na tomto místě se sluší poděkovat všem, bez kterých bychom projekt Migrace není legrace nemohli realizovat. Děkuji Janu Klegovi za koordinaci celého projektu, kolegům z ARPOKu za jejich podporu, hostům (Tereze Malochové, Jaroslavu Francovi, Baselu Azarovi a Alexandru Vrabčekomu) za sdílení svých zkušeností, Jakubu Švecovi za vedení tréninku komunikačních dovedností. V neposlední řadě všem účastníkům cyklu seminářů za aktivní zapojení a Fondu pro nestátní neziskové organizace, který projekt finančně podpořil.

Vážení přátelé, přeji příjemné a inspirativní čtení.

Lenka PÁNKOVÁ, ředitelka ARPOK, o. p. s.

1 V listopadu roku 2014.

*Účastnice cyklu seminářů na cestě z Bídastánu do Blahostánu
(zážitková hra Migrace není legrace)*

MIGRACE

Migrace je dnes často označována za novodobý fenomén, a to i přesto, že se s ní setkáváme napříč historií lidstva. Už odnepaměti je jednou ze společenských strategií k získávání zdrojů obživy a energií, vyrovnávání se s nepříznivými přírodními vlivy, řešení společenských konfliktů a dosahování inovací. Putování lovců mamutů za kořistí, rozmach římského impéria, století stěhování národů, válečná tažení Alexandra Velikého či mongolských hord, křížové výpravy, zámořské plavby a objevování Nového světa, atlantický obchod s otroky, cesty Evropanů za vidinou lepšího života do Ameriky, to vše je jen malým střípkem, stručnou ukázkou období a epoch, které se vyznačovaly přesunem obrovského množství osob.

Dějiny českých zemí nejsou v tomto ohledu výjimkou, dokonce se dá říci, že je migrace přímo formovala. V době ledové tvořila česká kotlina významný průchod mezi severním pevninským ledovcem a alpským ledovcem na jihu. Během následujících staletí prošla přes naše území celá řada kmenů a národů, z nichž každý zde zanechal určitou stopu. Nejedná se přitom jen o pozůstatky sídel, jakými jsou keltská oppida nebo tábory římských legií, ale také o vliv na geografické názvy, lidovou slovesnost či zvyky. Naši historii ovlivnily také četné válečné konflikty a další pohnuté události, během nichž docházelo k přesunům nemalého počtu lidí. Namátkou lze připomenout období husitských válek, stavovské povstání a s ním spojený odchod řady protestantů do zahraničí, a to včetně významných osobností, mezi které patří například Jan Ámos Komenský, pronásledování a perzekuce Židů během druhé světové války, následný odsun německého obyvatelstva a emigrace v letech 1948 až 1989.

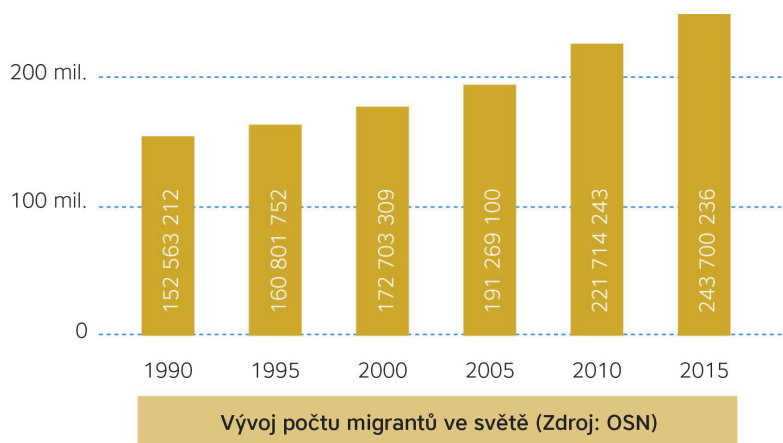
Novodobá migrace je charakteristická tím, že se možnost přesunu z místa na místo stala díky rozvoji infrastruktury i komunikačních technologií a snazšímu přístupu k informacím dostupnou

výrazně širšímu okruhu lidí, a to takřka ve všech částech světa. Oproti dřívějším dobám je v pohybu daleko **více žen**, které podle šetření Organizace spojených národů tvoří necelou polovinu všech migrantů, konkrétně 48 %. Výrazně se **rozšířily důvody migrace**, které se navíc často překrývají a prolínají. Migrace se rovněž stala velkým politickým tématem. Často se tak setkáváme s představami o střetu dobývaných, za něž se například považuje řada obyvatel tzv. pevnosti Evropa, s dobývajícími, jak jsou mnohdy označováni migranti či uprchlíci do Evropy či jiných míst světa přicházející. Novou a v mnohém specifickou skupinou jsou lidé, převážně vysokoškolští studenti a vysoce kvalifikovaní pracovníci a manažeři, kteří se flexibilně přesouvají po světě a žijí v jakési anglofonní globální komunitě. Vzhledem k tomu, že pracují v mezinárodních týmech a v relativně krátkém časovém horizontu okolo jednoho až dvou let počítají s přesunem na další místa, nemají potřebu integrovat se do místních struktur, učit se jazyk země, ve které pobývají, a seznamovat se se zvyklostmi jejích obyvatel.

V dnešní době je migrace chápána jako pohyb osob nebo jejich skupin, a to přes hranice nebo na území jednoho státu. V podstatě se jedná o pohyb populace v nejširším slova smyslu, tedy jakýkoli přesun obyvatel z místa na místo, bez ohledu na motiv, rozložení a časový horizont.

Migrantem je podle OSN každý člověk, který překročí mezinárodně uznávané hranice a v cizině se zdržuje déle než jeden rok, nehledě na příčiny a způsoby migrace. Tato definice nezohledňuje krátkodobě cestující osoby, jako jsou turisté, podnikatelé nebo sezónní dělníci. V obecné praxi je s těmito skupinami ovšem počítáno.

Počet migrantů v posledních dekáдах stoupá a očekává se, že tento trend bude i nadále pokračovat. Podle zprávy OSN *International Migration Report 2015* žilo ve světě v roce 1990 více než 152 milionů migrantů, kdežto o čtvrtstoletí později, v roce 2015, to bylo již bezmála **244 milionů**. Stejná zpráva hovoří o tom, že takřka dvě třetiny všech migrantů nalezneme v Evropě (76 milionů) a Asii (75 milionů). Třetí místo zaujímá severní Amerika (54 milionů), následovaná Afrikou (21 milionů), Latinskou Amerikou a Karibskou oblastí (9 milionů) a Oceánií (8 milionů). Dvě třetiny všech migrantů žily v pouhých 20 zemích, přičemž nejvíce jich bylo v USA (47 milionů). Na druhé příčce stojí společně Německo a Rusko (12 milionů), třetí pozici zaujímá Saudská Arábie (10 milionů).

PŘÍČINY MIGRACE

Příčiny migrace lze rozdělit do **pěti kategorií**, a to na **ekonomické** (snaha o zabezpečení lépe placené práce a vyššího životního standardu), **sociální** (přístup ke kvalitnější zdravotní péči a vzdělání, pronásledování kvůli příslušnosti k určité sociální skupině), **politické** (pronásledování ze strany vládnoucího režimu), **environmentální** (přírodní katastrofy, ztráta možnosti obživy vlivem změn klimatu) a **demografické** (přelidněnost a s ní spojené ekonomické a sociální strádání v některých regionech, stárnutí populace ve vyspělých státech a s tím související potřeba nábory pracovní síly z jiných zemí).

Ať už je však příčina odchodu jakákoliv, **základním motivem je vždy zlepšení stávající situace**, nehledě na to, zda se jedná o migraci nucenou, či dobrovolnou. Rozdíl je možné najít v okolnostech, za kterých lidé svůj domov opouštějí. Člověk, který se stěhuje **dobrovolně**, chce nejčastěji zlepšit jednu či více oblastí svého života, například najít lepší práci, kvalitnější školy a zdravotní péči, zdravější životní prostředí atd. Pro toho, kdo je k odchodu naopak **donucen**, bývá zásadním motivem ohrožení osobní bezpečnosti, ať už kvůli přírodní katastrofě, probíhajícímu válečnému konfliktu, nebo pronásledování z politických, náboženských či etnických důvodů. Zlepšení situace v tomto případě často neznamená nic menšího než záchranu holého života.

V souvislosti s migrací se často hovoří o tzv. **pull a push faktorech**. **Pull faktory** chápeme jako důvody, kvůli kterým chtějí lidé opustit místo svého původu. Ve své podstatě jsou pozitivními skutečnostmi, které přitahují a lákají k odchodu na jiné místo. Jedná se například o vyhovující zeměpisnou polohu a přírodní podmínky, ekonomickou prosperitu, lepší pracovní příležitosti, občanskou vybavenost, osobní, náboženské a politické svobody, přítomnost příbuzných a přátel. **Push faktory** vnímáme naopak jako důvody, které nutí lidi opustit místo svého narození. Jedná se o negativní skutečnosti, které z určitého místa vypuzují, mnohdy doslova vyhánějí z domovů. Spadá mezi ně například nízká úroveň životních podmínek, nedostatek ekonomických a pracovních příležitostí, korupce, vysoká kriminalita, znečištěné životní prostředí, represe, a to z důvodů politických, náboženských a etnických, přírodní katastrofy, válečné konflikty.

DOPADY MIGRACE

Není pochyb o tom, že migrace silně ovlivňuje země, odkud lidé odcházejí a do nichž míří, a to jak v negativní, tak i pozitivní rovině. Možné vzájemné kulturní a sociální obohacení je takřka neoddiskutovatelné, proto se zde blíže podíváme na další vybrané faktory, především ekonomického a demografického rázu.

Velkým problémem, se kterým se dnes potýká řada „rozvojových“ zemí, je odchod kvalifikovaných a vzdělaných lidí, tzv. **odliv mozků** (brain drain). Země tím neztrácí jen investice vložené do jejich studia, hodnotu jejich práce a peníze, které by odváděli zpět do státního rozpočtu, ale především jejich lidský potenciál. V budoucnu by tito lidé totiž s největší pravděpodobností tvořili ekonomickou a intelektuální elitu státu.

Příliv mozků (brain gain) je naopak velmi žádaný v „rozvinutých“ zemích, které díky němu získávají kvalifikované pracovníky bez toho, aniž by musely investovat do jejich vzdělání. Mimo to příchod těchto lidí zaceluje mezery v oborech, kde je místních odborníků nedostatek, jako je tomu například ve zdravotnictví a vědních oborech.

Pro rozvojové země by odchod nadaných a kvalifikovaných lidí byl zásadní ztrátou, pokud by měl trvalý charakter. Ukazuje se však, že řada kvalifikovaných lidí se po nabytí kvalitního vzdělání a rozvinutí svých schopností vrací do země původu, kde se snaží uplatnit zkušenosti získané v zahraničí. V této souvislosti hovoříme o tzv. **cirkulaci mozků** (brain circulation). Ta je vnímána jako nejlepší řešení problému odlivu mozků.

Lidé často míří do zahraničí z ekonomických důvodů, a to za lepším pracovním uplatněním a vyššími výdělky, přičemž je obvyklé, že část peněz posílají svým příbuzným v domovině. Tyto tzv. **remittance** tvoří významný zdroj příjmů rozvojových zemí. Podle zprávy Světové banky *Migration and Remittances Factbook 2016* zaslali lidé pracující v zahraničí svým rodinám v roce 2015 601 miliard dolarů, z toho 441 miliard dolarů putovalo právě do rozvojových zemí. Jedná se takřka o trojnásobek mezinárodní rozvojové pomoci. Pro představu, z České republiky odešlo v roce 2015 podle stejné zprávy zhruba 20 miliard korun. Remittance jsou považovány za efektivní adresný nástroj, protože prostředky pomáhají konkrétní rodinám. Na rozdíl od rozvojové pomoci jsou však remittance často použity na materiální potřeby a negenerují další zisk.

Jak již bylo uvedeno výše, výrazným prvkem novodobé migrace je **růst počtu migrujících žen**, které dnes tvoří bezmála polovinu všech migrantů. V cílových zemích získávají vzdělání a zkušenosti, aktivně působí na trhu práce, převážně v oblasti péče o domácnost, děti a seniory. Získané zkušenosti mohou přispět k rozvoji země původu, odchod žen nicméně může přinést i určitá negativa. Typickým příkladem je rozbití tradičního modelu rodiny, kdy se o děti starají příbuzní, například prarodiče.

Řadu vyspělých zemí trápí problém s nízkou porodností a s tím související **stárnutí populace**. Tento trend přistěhovalci zvrátit nemohou, ale mohou jej alespoň **zpomalit a zmírnit** tak jeho dopady. Migranti mimo to **zaplňují mezery na trhu práce**, když obsazují pozice, o které není mezi místními obyvateli zájem, nebo naopak nastupují na místa vyžadující vysokou odbornost (viz brain gain).

Příchod migrantů mnohdy vzbuzuje v cílových zemích **rozporuplné reakce**, mezi nimi i nedůvěru a obavy. Nezřídka se objevují názory hlásající, že migranti zvyšují kriminalitu, berou místním obyvatelům práci, či jim dokonce vnucují zvyky své domoviny. Nutno dodat, že se tato vyjádření málokdy zakládají na pravdě, daleko častěji pramení z pouhé neznalosti a prostého strachu z neznámého nebo nezvyklého. Není to ovšem tak, že by k sociálním problémům nedocházelo. V některých lokalitách vznikají uzavřená nebo izolovaná společenství, kde může časem dojít k nebezpečné eskalaci nespokojenosti, a to zejména u druhé a třetí generace migrantů, které bývají frustrovány omezenými možnostmi uplatnění. Především sociálnímu pnutí a případnému vyhrocení situace lze v tomto případě vhodnou integrační politikou, která by měla usnadnit začlenění migrantů do většinové společnosti.

UPRCHLICTVÍ A MEZINÁRODNÍ OCHRANA

Mezi migranty tvoří specifickou skupinu uprchlíci, tedy lidé, kteří byli k opuštění svého domova donuceni aktuálním děním v zemi původu. Ať už se jedná o pronásledování z politických, náboženských či etnických důvodů, případně probíhající válečný konflikt nebo přírodní katastrofu, vždy je hlavním motivem přímé ohrožení obyvatel na životech. Uprchlíci neodcházejí za hranice, aby zlepšili svou životní úroveň, ale hledají bezpečí a ochranu.

Právo každého člověka na vyhledání útočiště před pronásledováním v jiných zemích bylo zakotveno již ve Všeobecné deklaraci lidských práv z roku 1948. Ta se stala základem pro vznik mezinárodní **Úmluvy OSN o právním postavení uprchlíků**, která vešla v platnost v roce 1951. Uprchlíkem je podle ní každá osoba, která se nachází mimo svou vlast, má oprávněné obavy z pronásledování z důvodů rasových, náboženských, národnostních, dále z důvodu příslušnosti k určitým společenským skupinám i kvůli zastávání určitých politických názorů, která se nemůže nebo nechce ze strachu z pronásledování vrátit domů. V cizí zemi mohou tyto osoby získat mezinárodní ochranu v podobě **azylu**.

V praxi je velmi obtížné odlišit uprchlíky od ekonomických migrantů, na které se mezinárodní ochrana nevztahuje. Každá žádost o azyl je proto individuálně prověřována a posuzována. Žadatel musí prokázat, že jeho obavy jsou opodstatněné. Od tohoto postupu se ustupuje pouze v případě náhlého masového exodu, způsobeného například etnickými čistkami, kdy není jednotlivé posouzení žádostí možné.

Nižší formou mezinárodní ochrany je tzv. **doplňková ochrana**. Uděluje se cizincům, kteří nesplňují důvody pro udělení azylu, ale existují odůvodněné obavy, že by jim v případě vrácení se do státu, jehož jsou občany, hrozilo utrpení vážné újmy. Má dočasný charakter, uděluje se pouze na dobu, po kterou trvá nebezpečí v domovině žadatele (nejčastěji 1 až 3 roky, s možností prodloužení).

Cílem mezinárodní ochrany je umožnit uprchlíkům začít **nový život v důstojných a bezpečných podmínkách**. Nejběžnějšími způsoby řešení jsou integrace v zemi získání azylu, za předpokladu, že to podmínky dovolí, návrat do země původu a tzv. **přesídlení** (resettlement). K posledně jmenovanému se přistupuje v případě, že země, kam se uprchlíkům podařilo utéct a v níž podali žádost o azyl, jim není schopna poskytnout mezinárodní ochranu, ani zajistit důstojné podmínky k životu.

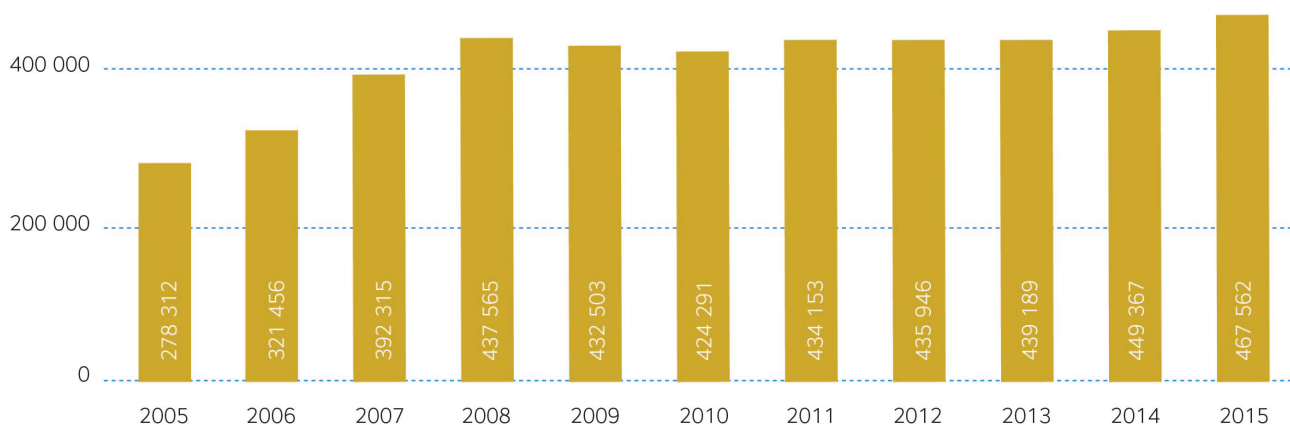
Zvláštní skupinou nuceně migrujících jsou tzv. **vnitřně přesídlené osoby**, někdy též označované jako vnitřní uprchlíci. Tito lidé byli donuceni opustit domov z podobných důvodů jako uprchlíci, tedy kvůli ozbrojenému konfliktu, pronásledování nebo přírodní katastrofě, avšak na útěku nepřekročili hranice své země, právně tedy stále zůstávají pod její ochranou. Paradoxem je, že v případě občanského konfliktu lidé prchají právě kvůli státu, který by jim měl ochranu zajistit. Vnitřně přesídlené nepovažuje mezinárodní právo za uprchlíky, i přesto se však milionům z nich pomoci dostává. Počet vnitřně přesídlených činil v roce 2014 podle zprávy organizace Internal Displacement Monitoring Centre 57,3 milionů osob (38 milionů kvůli válkám a násilí, 19,3 milionů na základě přírodních katastrof). Vnitřních přesídlenců je tak celosvětově výrazně více než uprchlíků, jejichž počet se ve stejném období podle OSN pohyboval okolo 19,5 milionů osob.

Problematikou uprchlictví se celosvětově zabývá **Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky** (UNHCR). Původně bylo jeho úkolem pomoci po druhé světové válce téměř 1,2 milionům uprchlíků, které ozbrojený konflikt vyhnal z domovů. Po skončení tříletého mandátu měl zaniknout, ukázalo se však, že služeb této organizace bude i nadále potřeba. Od svého založení v roce 1950 pomáhal UNHCR v řadě krizí, za což byl dvakrát oceněn Nobelovou cenou míru – roku 1954 za mimořádné úsilí při pomoci uprchlíkům v Evropě, v roce 1981 za celosvětovou pomoc uprchlíkům tváří v tvář politickým překážkám.

MIGRACE, UPRCHLICTVÍ A ČESKÁ REPUBLIKA

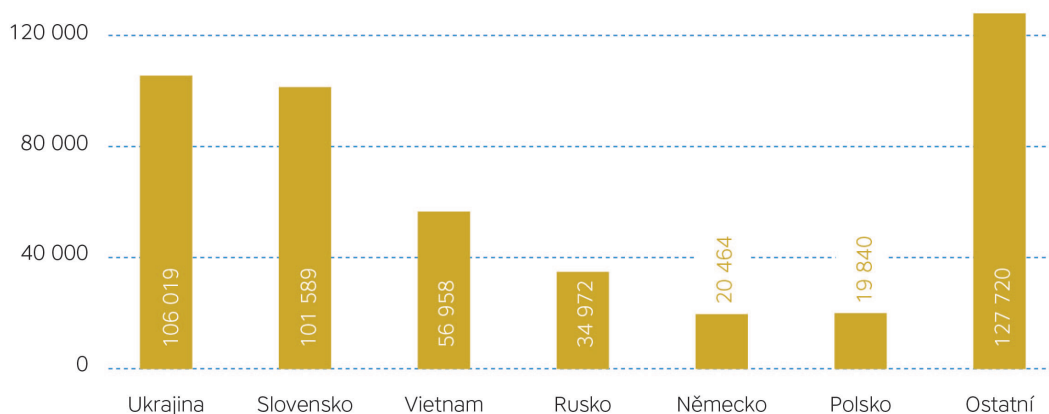
CIZINCI V ČESKÉ REPUBLICĚ

Na konci roku 2015 žilo v České republice celkem 467 562 cizinců, z toho 263 882 mužů a 203 680 žen. Počet cizinců v České republice v posledních letech narůstá, ačkoli ve srovnání s dalšími evropskými zeměmi je jejich podíl na celkové populaci stále velmi malý a řadí se na poslední místa v pomyslném žebříčku.

Vývoj počtu cizinců v ČR v letech 2005 až 2015 (Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie MV ČR)

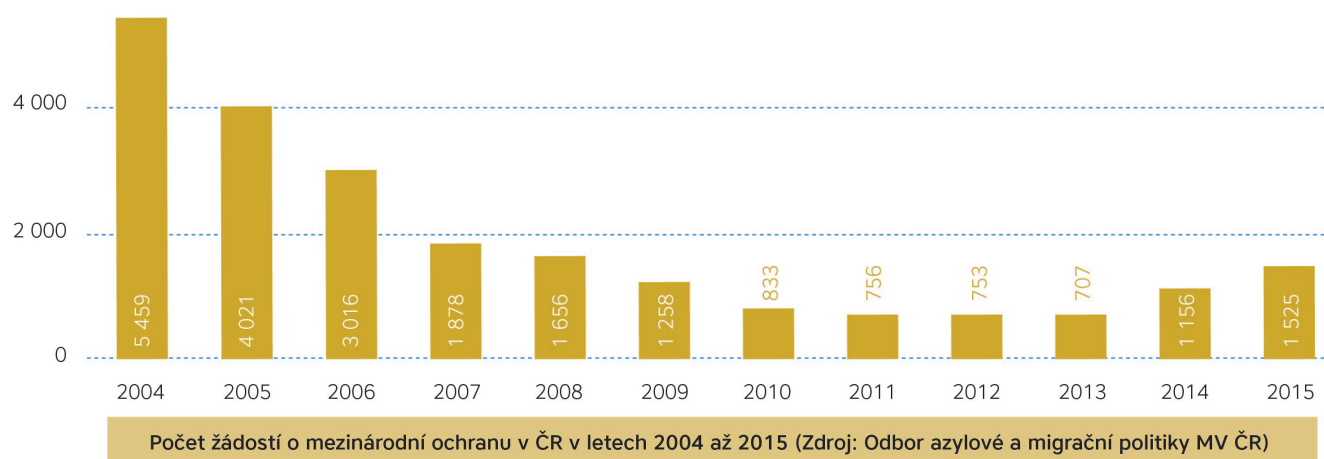
Podle země původu je mezi cizinci nejvíce lidí z Ukrajiny (106 019), dále Slovenska (101 589), Vietnamu (56 958), Ruska (34 972), Německa (20 464) a Polska (19 840). Naopak ve světě podle OSN pobývá 932 582 občanů České republiky.

Počet cizinců v ČR k 31. 12. 2015 (Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie MV ČR)

MEZINÁRODNÍ OCHRANA V ČESKÉ REPUBLICE

Česká republika nepatří k zemím, které lidé ucházející se o mezinárodní ochranu vyhledávají, o čemž svědčí až donedávna klesající počet žádostí o azyl. V roce 2013 bylo podáno pouhých 707 žádostí, což je vůbec nejméně od roku 1990. V uplynulých dvou letech začalo žádostí v souvislosti s uprchlickou krizí a konfliktem na Ukrajině opět přibývat, avšak stále jejich počet není nijak závratný. Ve srovnání s rokem 2001, kdy se o azyl ucházelo 18 094 osob, je dokonce poměrně úsměvný.

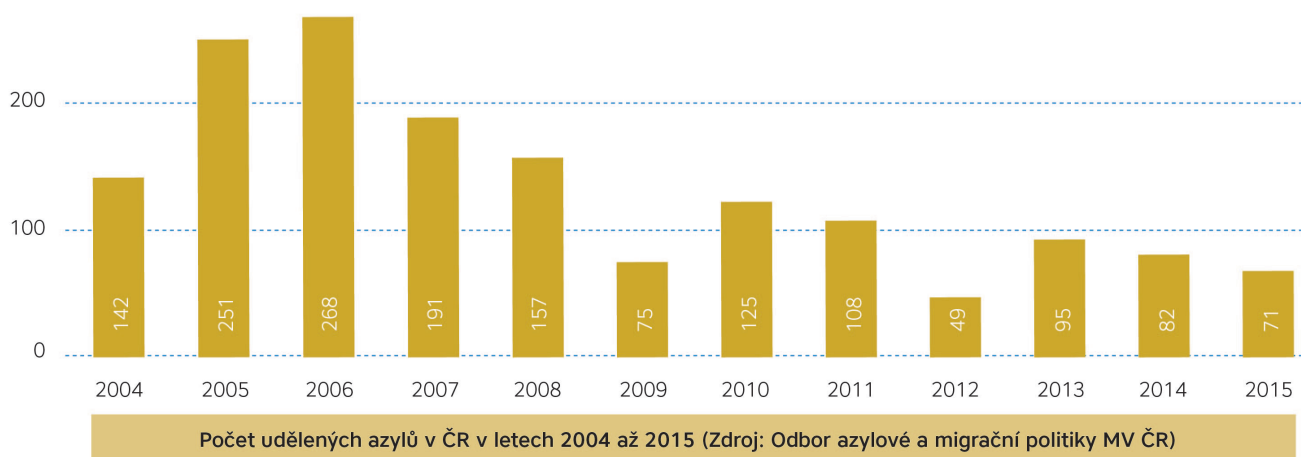
Pokud uprchlík v České republice požádá o mezinárodní ochranu, čeká ho mnohdy velmi zdlouhavý proces, během kterého musí prokázat, že má na azyl nárok. O jeho udělení rozhoduje odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR, který zkoumá a hodnotí všechny předložené argumenty a důkazy. Samotnou proceduru upravuje zákon o azylu (č. 325/1999 Sb.).

V první fázi zamíří žadatel o azyl do přijímacího střediska, kde podstoupí identifikační úkony (odevzdání cestovních dokladů, sejmutí otisků prstů a pořízení obrazového záznamu), absoluuje komplexní zdravotní prohlídku a podá podrobné informace k podané žádosti. Následně obvykle putuje do pobytového střediska, kde vyčkává na rozhodnutí, které by mělo Ministerstvo vydat nejpozději do šesti měsíců ode dne poskytnutí patřičných údajů. Pokud není možné tuto lhůtu dodržet, lze ji ze zákonem daných důvodů prodloužit. Pro žadatele je období čekání nesmírně tíživé, a to nejen kvůli nejistotě z dalšího osudu, ale často také pro pocit závislosti pramenící z toho, že si nemohou sami zajistit živobytí a jsou odkázáni na druhé. Začít pracovat mohou totiž teprve půl roku po podání žádosti.

Pokud je žádost uznána jako oprávněná, získává žadatel statut azylanta a zároveň trvalý pobyt na území České republiky. Azylant nemá právo volit ani nemůže být zaměstnán v institucích státní správy, které vyžadují státní občanství, ale je mu zaručen rovný přístup ke zdravotní péči a sociálnímu systému, ke vzdělání a na trh práce.

V případě, že je žádost zamítnuta, může žadatel o azyl do 15 dnů podat proti tomuto rozhodnutí žalobu ke krajskému soudu. Neuspěje-li, může se obrátit na Nejvyšší správní soud v Brně.

Pokud je i jeho stanovisko odmítavé, ztrácí dotyčný statut žadatele o mezinárodní ochranu a musí opustit území České republiky.

Z výše uvedeného grafu je patrné, že počet úspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu v České republice je velmi nízký. V roce 2015 bylo podáno 1 525 žádostí, přičemž rozhodnutí bylo vydáno v 1 363 případech. Azyl byl udělen 71 žadatelům, doplňková ochrana 399 žadatelům, ve 430 případech nebyla mezinárodní ochrana udělena vůbec a v 463 bylo azylové řízení zastaveno.

PROBLEMATIKA MIGRACE VE VÝUCE

V české společnosti je v souvislosti s problematikou migrace cítit silné napětí. Veřejný prostor je plný celé řady mýtů a negativně orientovaných názorů, jejichž základ je možné nalézt především v obavě z neznámého, nedostatečné osobní zkušenosti a přejímání mediálních sdělení bez ověření jejich pravdivosti.

Kritické hodnocení přijímaných informací je v dnešní době díky technologickému pokroku v oblasti komunikace o poznání náročnější než dříve. Na jednu stranu jsou informace velmi dobře dostupné, na druhou je jich tolik, že se v nich mnohdy jen těžko orientuje. Média navíc usilují o co nejrychlejší podání zpráv, což spolu se snahou o vyniknutí mezi konkurencí a touze po zaujetí veřejnosti vede ke zjednodušování a zkratkovitosti. Informace vytržené z kontextu se následně mohou odrazit v utváření jednostranných názorů.

Obzvláště citlivou skupinou jsou v tomto ohledu děti, které mnohdy bez většího promýšlení přejímají to, co zaslechnou, ať už v médiích, v rodině nebo od vrstevníků. Pro pedagogy může být dosti obtížné vhodně na hraniční postoje reagovat a vést žáky k lepšímu pochopení problematiky, včetně kritického zhodnocení informací. Následující řádky proto přináší přehled nejčastějších mýtů a odmítavě laděných výroků spojených s migrací, doplňující informace, základní tipy pro komunikaci a doporučené výukové materiály.

MÝTY A VÝROKY SPOJENÉ S MIGRACÍ

- *Migrace je v ČR velkým problémem*

Mnoho lidí považuje migraci v České republice za závažný problém, který se bude v následujících letech ještě prohlubovat. Dle Českého statistického úřadu ovšem pobývalo v roce 2015 v ČR 467 562 cizinců, což představuje jen okolo 4,4 % obyvatelstva.

V obecné rovině počet cizinců, kteří u nás žijí, každým rokem stoupá, avšak jedná se především o občany ze zemí Evropské unie (140 000 cizinců v roce 2008, 180 000 v roce 2013). Naopak počet cizinců původem ze zemí mimo Evropskou unii dlouhodobě klesá (300 000 v roce 2008, 275 000 v roce 2013).

- *Migranti budou obyvatelům České republiky brát pracovní místa*

Představu, že migranti připraví obyvatele České republiky o pracovní místa, vyvrací fakt, že v regionech s nejvyšším počtem zahraničních pracovníků je zároveň velmi nízká míra nezaměstnanosti. Naopak tam, kde je nezaměstnanost vysoká, je podíl zahraničních pracovníků velmi malý.

Cizinci převážně obsazují taková pracovní místa, která jsou dlouhodobě volná a domácími pracovníky kvůli nižší mobilitě a schopnosti přizpůsobit se neobsaditelná. Ze zákona jsou navíc Češi a občané zemí Evropské unie na trhu práce upřednostněni. Pracovní povolení může občan země mimo Evropskou unii získat, pouze pokud se uchází o ohlášené volné místo, které nelze obsadit jinak.

Co se týče podpory v nezaměstnanosti, cizinci ze zemí mimo Evropskou unii, kterým je vydáno pobytové a pracovní povolení, ale nemají v České republice trvalý pobyt, nemohou v případě ztráty zaměstnání vstoupit do evidence uchazečů o zaměstnání. Na podporu v nezaměstnanosti tím pádem vůbec nedosáhnou.

- *Migranti budou v České republice zneužívat sociální systém*

Řada lidí se domnívá, že cizinci nepřicházejí do České republiky za lepšími pracovními příležitostmi, ale jejich cílem je podle nich čerpání ze sociálního systému. To přitom není příliš možné, neboť pro drtivou většinu cizinců nejsou sociální dávky vůbec dostupné. Z celkového objemu sociálních dávek jsou cizincům vyplácena jen 4 %, polovinu z tohoto počtu navíc tvoří občané Evropské unie.

- *Migranti budou v České republice zvyšovat kriminalitu*

Ačkoli počet cizinců v České republice každým rokem stoupá, jejich podíl na trestné činnosti se již léta pohybuje okolo 6,5 %. V roce 2014 bylo stíháno nebo vyšetřováno 7 385 cizinců, což představuje 6,4 % z celkového počtu stíhaných a vyšetřovaných osob. Nejvíce odsouzených mezi cizinci bylo občanů Slovenska (38,9 %), Ukrajiny (13,4 %) a Vietnamu (11,1 %). Občané tří dlouhodobě nejpočetněji zastoupených zemí mezi cizinci v České republice tedy tvoří bezmála dvě třetiny všech odsouzených cizinců (63,1 %).

- *Migranti jsou jiní, přicházejí z jiného kulturního prostředí, nedokáží mezi námi žít*

To, že migranti přicházejí z jiného kulturního prostředí, je neoddiskutovatelný fakt. Nedá se však obecně říci, že by nedokázali žít v prostředí, do něhož vstupují. Dokladem budiž počet cizinců, kteří mezi námi již žijí a úspěšně se do společnosti začlenili. Vždy je důležité přistupovat k lidem s otevřenou myslí a poznat je. Často člověk zjistí, že vlastně až tak odlišní nejsme.

Vždy je potřeba pamatovat na vzájemný respekt a vyvarovat se záměny integrace za asimilaci, jak se v dnešní době často stává.

- **Migranti přinášejí islám, cílem muslimů je opanovat Českou republiku/Evropu**

Českou republikou i celou Evropou se šíří domněnka, že přicházející muslimové starý kontinent ovládnou, naši kulturu zašlapou do země a mimo jiné nastolí právo šaría. Nehledě na mizivou pravděpodobnost těchto úmyslů, jejich případné uskutečnění je dosti nereálné už jen proto, že muslimské komunity nejsou vůči celkovému počtu obyvatel jednotlivých evropských zemí příliš velké. V České republice se k islámu hlásilo dle Sčítání lidu v roce 2011 celkem 1 921 osob. Tento údaj je sice považován za podhodnocený, neboť ne všichni věřící své vyznání ve sčítání uvedli, odhaduje se však, že celkový počet ani tak nepřesahuje 3 000 osob.

TIPY DO VÝUKY

Pedagogové, kteří se zúčastnili cyklu seminářů **Migrace není legrace**, výše uvedené výroky sami identifikovali prostřednictvím úvodního dotazníku, případně v průběhu jednotlivých setkání. Společně posléze hledali cesty, jak s nimi pracovat.

Pro otevřenou a hodnotnou komunikaci je důležité pamatovat na to, že mozek všechny podněty hodnotí jako bezpečné či nebezpečné. Pokud mozek vyhodnotí přijímané signály jako ohrožující, reaguje odmítavě a směřuje chování k vyhýbání ve formě útoku nebo obrany. Současně s tím přicházejí nepříjemné emoce jako strach, obava, vztek apod. V tomto stavu ustupují poznávací funkce do pozadí a ochota spolupracovat se snižuje. V případě, že mozek vyhodnotí signály z okolního prostředí jako bezpečné, chování posouvá k přibližování a přístupnosti. Pozitivní emoce jako radost, nadšení atd. otevírají mysl, poznávací funkce a ochota spolupracovat se posilují. Chceme-li tedy, aby komunikace byla plodná a bezpečná, musíme se svým chováním pracovat tak, abychom snížili riziko, že bude druhou stranou vnímáno jako ohrožující.

Základem pro vhodnou reakci je prvotní zjištění, proč žáci tento názor zastávají, na čem své tvrzení staví, co je zdrojem jejich informací, v čem vidí problém, setkali se s ním osobně? Plně většinou postačí pouhé doptávání pomocí jednoduchých otázek.

*V motivaci našeho chování hrají velice důležitou roli tzv. **primární nefyziologické potřeby**, mezi které patří potřeba **jistoty** (rozumět okolní realitě, lidem i sobě samému), potřeba **postavení** (být významnou součástí určité sociální skupiny), potřeba **samostatnosti** (mít možnost volby), potřeba **propojenosti** (mít pocit vazby a propojení s ostatními členy sociální skupiny) a potřeba **spravedlnosti**. Není-li některá z nich uspokojována, mozek to považuje za ohrožení a vyvolává reakci vyhýbání. Naopak pokud uspokojována je, podnět je vyhodnocen jako bezpečný a reakce se vyznačuje přibližováním. Budeme-li dbát na to, aby potřeby našeho partnera byly uspokojovány, bude vzájemná komunikace jednodušší a efektivnější.*

Otázky a odpovědi na ně s největší pravděpodobností rozvíří debatu, kterou je ovšem nutno korigovat k otevřenosti a tak, aby nedocházelo ke vzájemným útokům či uzavírání se v obraně. Prezentovat svůj názor by mělo být umožněno všem. Do takové diskuze nepatří hodnocení, věštění, tedy předvídaní myšlenek a názorů druhých, a popírání odlišného pohledu na svět. Vítáno naopak je **užití popisného jazyka a společné hledání porozumění**.

Účinným nástrojem pro práci se skupinou je tzv. **zpětná vazba**, jejímž účelem je regulace chování partnera v komunikaci. Aby byla účinná, musí splňovat určitá kritéria. Především **musí obsahovat popis konkrétního chování a informaci o tom, jak na nás toto chování působí, jaké pocity v nás vzbuzuje**. Příkladem takto vytvořené zpětné vazby budiž sdělení „Pavle a Petře, to, že se spolu během mého výkladu bavíte, mě zlobí...“ Zpětná vazba by dále měla být **přiměřená**, tedy zohledňovat potřeby všech zainteresovaných osob, **upotřebitelná**, vztahovat se na druhy chování, které může příjemce změnit, **správně načasovaná**, měla by následovat co nejdříve po chování, ke kterému se vztahuje, a **vyžádaná**, nikoli vynucená. Opomeneme-li tato pravidla, ztrácí zpětná vazba na účinnosti.

Diskuzi je pro správné pochopení problematiky ještě nutné doplnit o seznámení žáků s podstatnými informacemi a jejich zasazením do širšího kontextu, a to včetně historického. V případě migrace se nabízí velmi mnoho možností, na kterých můžeme ukázat, že se lidé přesouvají z místa na místo již odnepaměti. Budeme-li hovořit o pronásledování z politických důvodů, můžeme jako příklad použít v čase nikterak vzdálený odchod do emigrace z Československa v letech 1948–1989.

Velmi hodnotným způsobem seznámení s různými tématy je **práce s příběhy konkrétních lidí**. Jako nejvhodnější se jeví osobní setkání s člověkem, což však není vždy z různých důvodů možné. Místo toho lze využít některou z řady dostupných výpovědí, ať už ve formě textové (články v novinách, na internetu apod.), nebo ještě lépe prostřednictvím videa. Příběhy mají tu jedinečnou vlastnost, že z masy migrantů, kterou zobrazují média, poukáží na jednoho člověka, s nímž se můžeme ztotožnit. Díky tomu jej posléze nevnímáme jako pouhé číslo. Mezi příběhy skvěle fungují pozitivní příklady, které ukazují, kde všude lidé uspěli a co vše dokázali.

Pro přiblížení tématu migrace ovšem nemusíme hned sahat k příběhům druhých. Zkušenost s přesunem na nová místa, například za studii, prací či partnerem, nalezneme snad v každé rodině, proto je velmi podnětné probrat se žáky to, odkud pocházejí oni, jejich rodiče či prarodiče. Často zjistíme, že své kořeny můžeme nalézt nejen v jiném městě, ale někdy dokonce i na území jiného státu.

Školní třída je stejně jako jiné kolektivy specifickou skupinou, která má své jedinečné charakteristiky, dynamiku a hlavně složení. Právě to přímo vybízí k tomu, abychom svou pozornost zaměřili na jinakost, která je v souvislosti s problematikou migrace velmi často připomínána jako něco, co soužití s příchozími cizinci naprosto vylučuje. Není nic snazšího než se se žáky podívat na to, že jsme každý trochu jiný, svým způsobem unikátní, ne jeden vedle druhého stejný. Zajímavé rovněž může být pokusit se rozebrat situaci, kdy by na světě žili lidé bez jakýchkoli odlišností. Cílem by v tomto případě mělo být ukázat žákům, že jinakost je zcela normální.

Pokud žáci přijmou jinakost jako běžný jev, bude pro ně jednodušší vidět mezi tím, čím se od sebe lišíme, to, co nás spojuje a v čem jsme stejní. Důsledkem pozitivního pohledu bude to, že žáci nebudou vnímat pouze nevýhody soužití s lidmi z jiných zemí a odlišného kulturního prostředí, ale spatří výhody, které to oběma stranám může přinést.

DOPORUČENÉ VÝUKOVÉ MATERIÁLY

PUBLIKACE

BURYÁNEK, Jan (ed.): Interkulturní vzdělávání. Příručka nejen pro středoškolské pedagogy. Praha: Člověk v tísni – společnost při ČT, o. p. s., 2002.

Obsáhlá publikace z dílny Vzdělávacího programu Varianty – Člověk v tísni, která sice již neobsahuje aktuální data, ale oplývá řadou velmi dobře použitelných výukových metod.

Dostupné on-line: http://www.varianty.cz/download/docs/128_interkulturni-vzde-la-va-ni-i.pdf

NĚMEČKOVÁ, Iveta (ed.): My a ti druzí: příručka pro multikulturní výchovu a vzdělávání na základní škole. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2004.

Publikace obsahuje praktické návody na přípravu a realizaci interkulturních dílen, které žákům přiblíží život, historii a kulturu Romů, Vietnámců, Číňanů, obyvatel Ruské federace a základní podobu hlavních monoteistických náboženství. Právě posledně jmenovaná část je dobře využitelná k představení paralel mezi judaismem, křesťanstvím a islámem.

PATAKIOVÁ, Michala et al.: Pestrobarevný svět aneb multikulturní workshopy pro učitele MŠ a 1. stupně ZŠ. Brno: Nesehnutí, 2014.

Publikace obsahuje workshopy s multikulturní tematikou, které dětem umožňují v bezpečném prostředí třídy podstoupit vlastní prožitek, sdílení zkušeností, diskuzi a zamyšlení. Zaměřením je určena pedagogům mateřských škol a 1. stupně základních škol, může ovšem být inspirací i pro práci ve vyšších ročnících.

Dostupné on-line: http://spolecnekrozmanitosti.cz/files/2015/01/Pestrobarevn%C3%BD-sv%C4%9Bt_fin1.pdf

PAVLÍČKOVÁ, Martina et al.: La Ngono: místo setkávání: metodika multikulturního a globálního rozvojového vzdělávání pro partnerství škol. Praha: Multikulturní centrum Praha ve spolupráci s NaZemi – společností pro fair trade, 2012.

Manuál představuje metodiku pro partnerství škol použitelnou kdekoli na světě bez ohledu na kulturní kontext. Pedagogům nabízí možnost pracovat se šesti různými tematickými moduly, a to vždy po dobu šesti měsíců. Jedním z těchto modulů je právě migrace.

Dostupné on-line: http://www.mkc.cz/uploaded/download/Manual_CJ.pdf

PROCHÁZKOVÁ, Lucie; TITĚROVÁ, Kristýna: Hello Czech Republic – Doma v nové zemi. Praha: META, o. p. s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů, 2015.

Příručka určená zejména učitelům základních a středních škol, ale také těm, které zajímají témata uprchlictví, odcizení, identita, práce s předsudky a stereotypy či zajištění bezpečného prostředí ve škole. Součástí materiálu je i film Šádí a komiks Jednou se zase setkáme, Sanam.

Dostupné on-line: http://www.meta-ops.cz/sites/default/files/final_web_prirucka_hello_cr_0.pdf

SKALICKÁ, Petra; BLAŽKOVÁ, Blanka (ed.): Náš společný svět. Praha: Člověk v tísni, o. p. s., 2012.

Publikace je věnována postojovým cílům ve výuce globálního rozvojového vzdělávání (GRV) a dopadům, které působení GRV na postoje žáků má. Zařazené výukové lekce postihují řadu témat, včetně tolerance k jinakosti a menšinám (Stejně – jiné?, Vietnamská rodina atd.) a uprchlictví (Uprchlíci na ostrově Lampedusa).

Dostupné on-line: http://www.varianty.cz/download/docs/68_na-s-spolec-ny-sve-t.pdf

ŠTĚPNIČKOVÁ, Kateřina; TILLOVÁ, Kristýna (ed.): *Globální rozvojové vzdělávání trochu jinak – outdoorové a zážitkové hry. Příručka pro pedagogy středních škol.* Olomouc: Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, o. p. s., 2011.

Publikace spojuje globální rozvojové vzdělávání a zážitkovou pedagogiku a nabízí dvanáct převážně outdoorových aktivit na konkrétní globální témata, jako jsou média a humanitární pomoc, komunitní rozvoj, lidská práva, udržitelný cestovní ruch atd. Tématu migrace je věnována aktivita Migrace není legrace, ve které se účastníci musí navzdory všem možným i nemožným nástrahám dostat do vysněné země.

ŠVAJGROVÁ, Zuzana (ed.): *Příčiny a důsledky. Témata globálního rozvojového vzdělávání v historických souvislostech pro 2. stupeň ZŠ a SŠ.* Olomouc: ARPOK, o. p. s., 2015.

Publikace zkoumá témata minulosti, jako je například otroctví, kolonizace apod., která mají významný přesah do současnosti a ovlivňují tak podobu dnešního světa. Jedním z nosných témat je migrace, které je věnováno hned pět výukových lekcí (např. Všichni jsme odněkud přišli, Uprchlíkem se může stát každý aneb příběh člověka).

Dostupné on-line: <http://arpok.cz/wp-content/uploads/2013/02/Publikace-Priciny-a-dusledky.pdf>

***Dovedu to pochopit? Výukový materiál pro multikulturní výchovu.* Praha: Člověk v tísni, 2007.**

Publikace zaměřená na zprostředkování informací k různým tématům multikulturní výchovy a pochopení jinakosti. Migrace je jedním z velkých celků, které v této starší, leč stále aktuální publikaci naleznete.

Dostupné on-line: http://www.varianty.cz/download/docs/131_dovedu-to-pochopit-didakticka-pr-i-ruc-ka.pdf

***Svět do všech předmětů: globální témata pro 2. stupeň ZŠ a víceletá gymnázia.* Brno: Společnost pro Fair Trade ve spolupráci s Agenturou rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, 2009.**

Publikace nabízí soubor 34 aktivit, které usnadňují rozšíření výuky o globální rozměr v mnoha různých předmětech. Problematikou migrace a uprchlictví se zabývá 6 aktivit, např. Kruté moře, která je věnovaná nebezpečné cestě uprchlíků z Afriky do Evropy.

PORTÁLY

Velmi obsáhlou studnicí výukových lekcí a materiálů je metodický portál **Výchova k občanství**, který vznikl jako součást projektu *Celonárodní síť pro podporu výchovy k lidským právům a aktivnímu občanství – Centrum občanského vzdělávání.*

<http://www.vychovakobcanstvi.cz/>

Řadu podnětů do výuky, včetně podkladů a lekcí k tématu migrace, naleznete na internetových stránkách **Asociace učitelů občanské výchovy a společenských věd.**

<http://www.obcankari.cz/>

Portál **Inkluzivní škola** představuje informační platformu, jejímž cílem je poskytnout pedagogům potřebnou podporu při práci s žáky, jejichž mateřským jazykem není čeština. Naleznete zde jak řadu aktuálních informací, tak mnoho podnětných tipů pro výuku a příkladů dobré praxe.

<http://www.inkluzivniskola.cz>

Program **Čtením a psaním ke kritickému myšlení** nabízí pedagogům na všech stupních vzdělávání konkrétní praktické metody, techniky a strategie sestavené v otevřený, ale provázaný celek, v efektivní systém velmi snadno použitelný přímo ve škole. V řadě volně přístupných vydání čtvrtletníku **Kritické listy** naleznete mnoho užitečných informací a podnětů.

<http://www.kritickemysleni.cz/>

ZAJÍMAVÉ ZDROJE INFORMACÍ

STÁTNÍ INSTITUCE ČESKÉ REPUBLIKY

Český statistický úřad pravidelně zveřejňuje informace a statistiky o cizincích žijících na území České republiky. Sleduje jejich počet, národnost, rozmístění v České republice, vzdělávání, kriminalitu atd. <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>

Ministerstvo vnitra ČR na svých stránkách věnovaných migraci publikuje aktuální informace a statistiky převážně o azylu a azylovém řízení, uprchlictví, nelegální migraci apod. <http://www.mvcr.cz/migrace/>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR spolu s **Ministerstvem vnitra ČR** spravují portál, na kterém je možné nalézt nejen informace o integraci cizinců, ale také informace pro cizince samotné. <http://cizinci.cz/>

ORGANIZACE A INSTITUCE

Organizace spojených národů (OSN) <http://www.un.org/>, <http://www.osn.cz/>

Úřad Vysokého komisaře OSN (UNHCR) <http://www.unhcr.org>, <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz>

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) <http://www.iom.int/>, <http://www.iom.cz/>

Migration Policy Institute přináší cenné informace o mezinárodní migraci, analýzy a studie. Velmi zajímavé jsou interaktivní mapy, na kterých je možné sledovat, kolik lidí a odkud do jednotlivých zemí přichází, a kam naopak odchází. <http://www.migrationpolicy.org/>

Internal Displacement Monitoring Centre je zdrojem informací spojených s problematikou vnitřně přesídlených osob. <http://www.internal-displacement.org/>

EUROSTAT je statistickým portálem Evropské unie. <http://ec.europa.eu/eurostat>

Konsorciium nevládních organizací pracujících s migranty v České republice, jak již název napovídá, sdružuje organizace zabývající se migrací a migranty. <http://www.konsorciium-nno.cz/>

Migrační manifest formuluje zkušenosti a postoje v oblasti migrace a integrace a migrační a integrační politiky, které za léta působení v této oblasti nasbíraly členské organizace Konsorcia nevládních organizací pracujících s migranty v České republice.

<http://www.migracnimanifest.cz/>

PORTÁLY

Portál **migraceonline.cz**, který spravuje Multikulturní centrum Praha, systematicky mapuje výzkumy týkající se migrace, vývoj legislativy v oblasti migračních a azylových politik a činnost vládních i nevládních organizací a institucí.

<http://migraceonline.cz/>

Program migrace organizace Člověk v tísni si klade za cíl poskytovat veřejnosti objektivní informace o migraci v Česku prostřednictvím médií a dalších zdrojů a jejich prostřednictvím bořit zaběhlé stereotypy o cizincích.

<https://www.clovekvtisni.cz/cs/migrace>

Evropský projekt **Media for us** usiluje o zvýšení povědomí evropské veřejnosti o migraci a migrantech, a to prostřednictvím článků, fotografií, videí a audionahrávek, kterými mladí migranti odkrývají svůj pohled na život v České republice.

<http://www.media4us.cz/>

Na internetu dnes v souvislosti s migrací koluje řada mýtů a záměrně zavádějících informací. Řadu z nich uvádí na pravou míru portály **Hate free** a **HOAX**.

<http://www.hatefree.cz/blo/hoaxy> | <http://www.hoax.cz/cze/>

TERMINOLOGIE

Organizace IOM vydala obsáhlý **Výkladový slovník migrační terminologie organizace IOM**.

http://www.iom.cz/files/Vykladovy_slovník_migracni_terminologie_IOM.PDF

Terminologický slovník zveřejnilo také Ministerstvo vnitra České republiky.

<http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>

Server Demagog.cz zpracoval **terminologický slovník** doplněný o řadu zajímavých odkazů na doplňující zdroje informací.

A jako azyl, Ž jako Ženevská úmluva. Demagog.cz sestavil „abecedu migrace.“ In: Hospodářské noviny [online]. 2015. [cit. 2016-03-09].

Dostupné z: <http://nazory.ihned.cz/c1-64582160-a-jako-azyl-z-jako-zenevska-umluva-demagog-cz-sestavil-abecedu-migrace#uprchli>

POUŽITÉ ZDROJE

FRANC, Aleš: *Soudobé poznatky a teoretické přístupy k migraci*. In: *rvp.cz* [online]. 2010. [cit. 2016-03-09].

Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/g/9445/SOUDOBE-POZNATKY-A-TEORETICKE-PRIS-TUPY-K-MIGRACI.html/>

KABELEOVÁ, Hana. *Ekonomické ukazatele ovlivňující migraci*. In: *migraceonline.cz* [online]. 2003. [cit. 2016-03-09].

Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/ekonomicke-ukazatele-ovlivnujici-migraci>

MATULA, Zdenko. *Mozek jako režisér úspěšnosti (komunikace a vztahy)*. Praha: Manta Edu, s. r. o., 2015.

POSPÍCHALOVÁ, Adéla; MIHOLOVÁ, Kristýna: *Dovedu to pochopit? „Migrace“ Příručka pro učitele*. In: *varianty.cz* [online]. Program migrace, Člověk v tísni, o. p. s. 2013. [cit. 2016-03-09].

Dostupné z: http://varianty.cz/download/docs/60_aktualizovana-pr-i-ruc-ka-dovedu-to-pochopit-o-migraci.pdf

International Migration Report 2015: Highlights. In: *un.org* [online]. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, 2016. [cit. 2016-03-09].

Dostupné z: http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf

Jak rozumět mediálním sdělením o migraci. Příručka pro středoškolské učitele. In: *varianty.cz* [online]. Program migrace, Člověk v tísni, o. p. s. 2015. [cit. 2016-03-09].

Dostupné z: http://www.varianty.cz/download/docs/1120_jak-rozumet-medialnim-sdelenim-o-migraci.pdf

Migration and Remittances Factbook 2016. In: *worldbank.org* [online]. Global Knowledge Partnership on Migration and Development, 2016. [cit. 2016-03-09].

Dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1199807908806/4549025-1450455807487/Factbookpart1.pdf>

Migrace a rozvoj. In: *rozvojovka.cz* [online]. 2012. [cit. 2016-03-09].

Dostupné z: http://www.rozvojovka.cz/download/docs/13_migrace-a-rozvoj.pdf

SLOVNÍČEK POJMŮ

Asimilace	Přizpůsobení jedné, zpravidla menšinové etnické či sociální skupiny většinové společnosti.
Azyl	Ochrana, kterou stát poskytuje na svém území příslušníkovi třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti, která se nemůže ve své zemi původu zdržovat kvůli oprávněné obavě z pronásledování pro svou rasu, národnost, náboženské vyznání, politické přesvědčení nebo příslušnost k určité společenské vrstvě.
Doplňková ochrana	Povolení k pobytu na území státu udělované jako nižší forma mezinárodní ochrany. Má dočasný charakter, přiznává se pouze na dobu, po kterou hrozí žadateli v jeho domovině nebezpečí.
Ekonomický migrant	Osoba, která opustí svůj domov a usadí se mimo zemi původu, aby tím zvýšila kvalitu svého života. Často je tento pojem užíván k odlišení migrantů od uprchlíků utíkajících před pronásledováním.
Emigrace	Odchod osoby z určitého státu s úmyslem dlouhodobě se usadit ve státu jiném.
Enviromentální migrant	Osoba, která se rozhodne, nebo je donucena, dočasně nebo trvale opustit svůj domov kvůli náhlé nebo postupné změně životního prostředí negativně ovlivňující jeho životní podmínky.
Imigrace	Proces usídlování cizinců na území určitého státu.
Integrace	Proces, jehož prostřednictvím jsou cizinci přijati do společnosti jak na úrovni jednotlivců, tak na úrovni skupin. Integrace obecně označuje dvoustranný proces adaptace cizinců i většinové společnosti.
Mezinárodní ochrana	Pojem zastřešující institut azylu a doplňkové ochrany. Mezinárodní ochrana je poskytována v jedné z těchto forem cizím státním příslušníkům nebo osobám bez státní příslušnosti v souvislosti s jejich pronásledováním nebo kvůli hrozícímu nebezpečí vážné újmy.
Migrace	Pohyb populace v nejširším slova smyslu, zahrnující jakýkoli druh pohybu obyvatelstva z místa na místo, bez ohledu na jeho délku, rozložení a motivy.
Migrant	Podle Organizace spojených národů každý člověk, který překročí mezinárodně uznávané hranice a v cizině se zdržuje déle než jeden rok, nehledě na příčiny a způsoby migrace. Tato definice nezohledňuje krátkodobě cestující osoby, jako jsou turisté, podnikatelé nebo sezónní dělníci, v praxi je s těmito skupinami ovšem počítáno.
Neregulární migrace	Nedovolené překročení státní hranice nebo legální vstup do země a následné překročení povolené doby pobytu.

Non-refoulement	Zásada mezinárodního uprchlického práva, která zakazuje navracet uprchlíky do země nebo na území, kde mohou být ohroženi na životě nebo může být omezena jejich svoboda.
Nucený návrat	Povinný návrat jedince do země původu, tranzitní nebo třetí země, a to na základě správního nebo soudního rozhodnutí.
Pobytové středisko	Zařízení, které slouží k ubytování žadatelů o azyl po dobu vyřizování jejich žádosti o udělení mezinárodní ochrany.
Pracovní migrant	Osoba, která byla, je či bude zapojena do placené pracovní aktivity ve státě, jehož není státním příslušníkem.
Přesídlení	Přesunutí a integrace osob do jiné zeměpisné oblasti a životního prostředí, obvykle ve třetí zemi. Přistupuje se k němu v případě, že země, kam se uprchlíkům podařilo utéct a v níž podali žádost o azyl, jim není schopna poskytnout mezinárodní ochranu, ani zajistit důstojné podmínky k životu.
Přijímací středisko	Zařízení, které slouží nově příchozím žadatelům o mezinárodní ochranu předtím, než projdou základními vstupními procedurami
Regulérní migrace	Migrace prostřednictvím uznávaných, autorizovaných kanálů, v souladu se zákony, které upravují režim opuštění země, cestování a vstupu do cílové země.
Remittance	Peníze vydělané nebo získané cizími státními příslušníky, které jsou převedeny do země původu.
Tranzitní země	Obecně země, kterou určitá osoba projíždí na cestě do cílové země.
Trvalý pobyt	Právo trvale žít a pracovat na území hostitelského státu poskytované cizím státním příslušníkům, které umožňuje požívat téměř shodných práv jako jeho občané.
Uprchlík	Uprchlíkem je každá osoba, která se nachází mimo svou vlast, má oprávněné obavy z pronásledování z důvodů rasových, náboženských, národnostních, dále z důvodu příslušnosti k určitým společenským skupinám i kvůli zastávání určitých politických názorů, která se nemůže nebo nechce ze strachu z pronásledování vrátit domů.
Vnitřně přesídlená osoba	Osoba, která byla donucena opustit svůj domov či uprchnout do jiné části země, a to především kvůli ozbrojenému konfliktu, pronásledování nebo přírodní katastrofě.
Žadatel o azyl	Osoba hledající útočiště před nebezpečím hrozícím v zemi původu, která se zdržuje na území jiného státu, kde čeká na vydání rozhodnutí přiznání mezinárodní ochrany.

MIGRACE NENÍ LEGRACE

manuál pro pedagogy
2. stupně ZŠ a SŠ

Autoři: Mgr. Jan Klega, Mgr. Ing. Lenka Pánková

Grafická úprava: MgA. Iva Hrubošová

Jazyková korektura: Mgr. Ivana Farkašová

Vydal: ARPOK, o. p. s.

U Botanické zahrady 828/4

779 00 Olomouc

www.arpok.cz, info@arpok.cz

Jsme nezisková organizace, která přináší do škol globální rozvojové vzdělávání. Pedagogům pomáháme učit o aktuálních tématech dnešního světa (např. chudoba, migrace, odpovědná spotřeba) a otevřeně o nich mluvíme se žáky. O těchto tématech informujeme veřejnost, a podporujeme tak otevřenou a tolerantní společnost a aktivní zapojení lidí do dění kolem sebe.

Publikace vznikla v rámci projektu „Migrace není legrace“ realizovaného v letech 2015–2016 za podpory grantu z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci EHP fondů. Za obsah příručky zodpovídá její zhotovitel ARPOK, o. p. s., a nereprezentuje oficiální postoje donora.

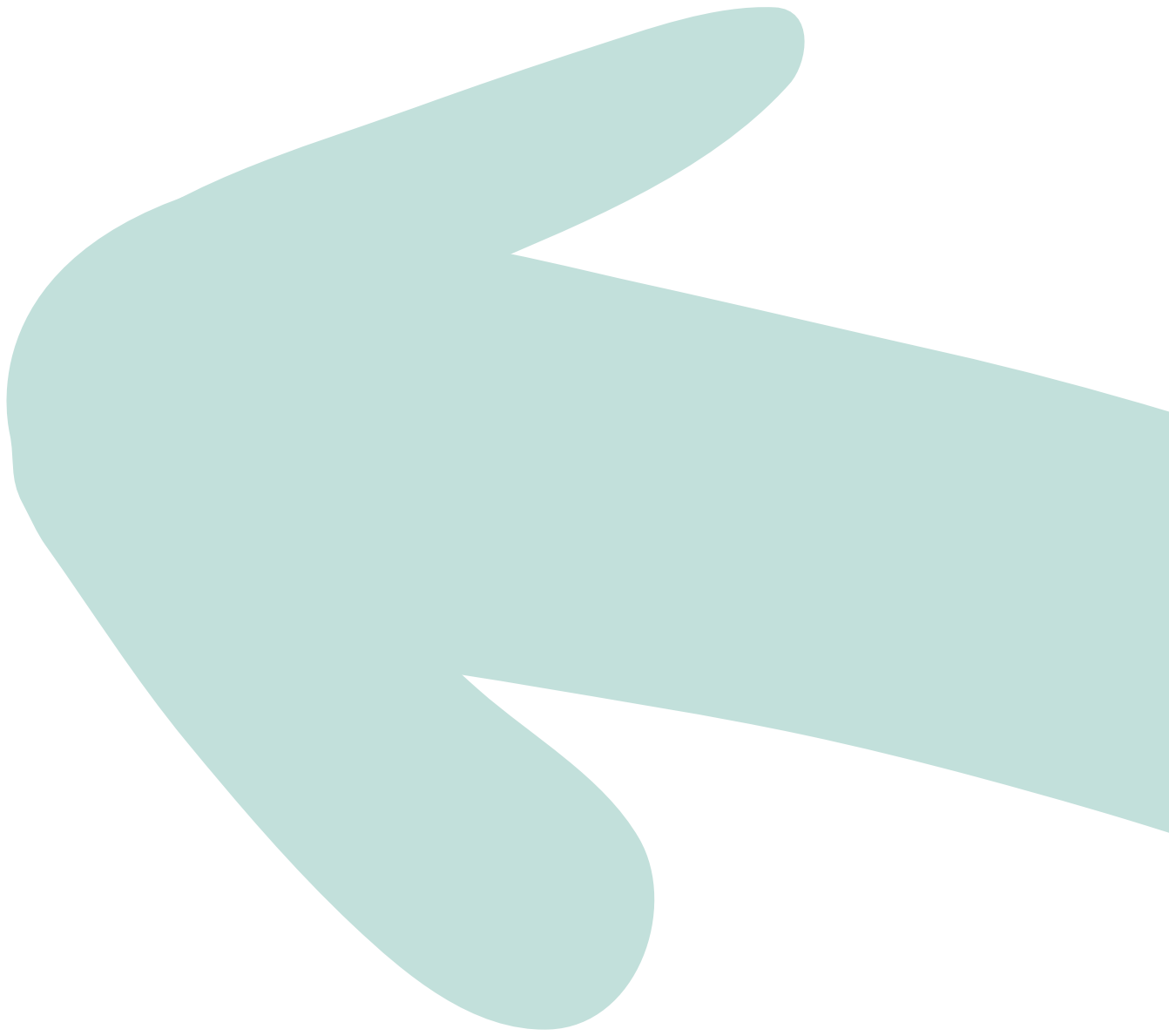
ISBN 978-80-906162-2-6

1. vydání

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci EHP fondů.

www.fondnno.cz | www.eegrants.cz

ARPOK, o. p. s.

U Botanické zahrady 828/4

779 00 Olomouc

www.arpok.cz

ISBN 978-80-906162-2-6

Olomouc, 2016

ARPOK